

CDA

TWEEDE KAMERFRACTIE

Kamerlid: J.M.G. Schreijer-Pierik
Den Haag, 4 oktober 2004

- *Uitgesproken woord geldt* -
- *Embargo tot moment van uitspreken* -

Bijdrage voor Notaoverleg

Agenda Vitaal Platteland (29.576)

Mdv, vandaag spreken wij over het voorgenomen kabinetsbeleid voor het platteland, een groot en economisch belangrijk deel van ons land. Het platteland beslaat 80% van de oppervlakte, en herbergt bijna 40% van de inwoners van Nederland. Voorafgaand aan een beoordeling van het voorgenomen beleid allereerst de vraag: waar streven wij naar? Wat is een "Vitaal Platteland"? Een vitaal platteland is voor ons een plaats die gekenmerkt wordt door een aantrekkelijk landschap en een duurzaam beschermde natuur. Het is óók een plaats waar het goed wonen, werken en recreëren is, voor jong én oud. Er is ruimte voor initiatief en nieuwe ideeën. Er is een prominente plaats en ontwikkelingsruimte voor (verbrede) landbouw, van oudsher - en nog steeds – drager, beheerder, én beeldbepaler van het landelijk gebied. Óók "nieuwe" en andere economische activiteiten, die zich goed verdragen met het karakter van het gebied – ik denk bijvoorbeeld aan de paardenhouderij -, kunnen er probleemloos ontwikkeld worden. Essentieel voor een Vitaal Platteland zijn "levende" dorpen en kernen, met een behoorlijk voorzieningen niveau: het gaat hier dan om zaken die elders in het land vaak vanzelfsprekender zijn, zoals: een behoorlijk openbaar vervoer, de huisartsenpost, beschikbaarheid van zorg, de politiepост, het dorps huis, de dorps school, een bibliotheek in de buurt, een buurtwinkel, en de pinautomaat op de hoek. Dat zijn zaken waar het voor ons op aankomt, en waar het nu té vaak aan ontbreekt.

De beleidsopgave waar wij voor staan is niet gering. Enerzijds dienen natuur en landschap goed beschermd te worden. Anderzijds moet voldoende ruimte worden geboden voor ontwikkeling. Dat vraagt moed en wijsheid van de rijksoverheid. Het komt nu vooral aan op de "kunst van het loslaten", het écht vertrouwen stellen in medeoverheden, voldoende instrumenten en middelen delegeren, burgers daadwerkelijk betrekken bij het beleid, écht dereguleren, en écht kappen in administratieve lasten. Kansen moeten benut worden. De ramen moeten open, het platteland moet van het slot.

Mdv, De Agenda Vitaal Platteland bevat een aantal goede punten. De nota bevat een goede analyse van de problematiek van het platteland. Wat ons verder aanspreekt is het uitgangspunt van een Rijksoverheid die vooral nationale doelen formuleert, deze waarborgt, en op afstand de helpende hand biedt aan medeoverheden bij de uitvoering van het beleid, dus: “*decentraal wat kan, centraal wat moet*”. Ook het gekozen *integrale* beleidskader spreekt ons zeer aan. Voor het succesvol decentraliseren van beleid is echter nog wel meer nodig. Hierbij doel ik op een spoedige en volledige invoering van het Investeringsbudget Landelijk Gebied (ILG) en snelle totstandkoming van de Wet Inrichting Landelijk gebied (WILG), die mede als wettelijk kader van het ILG essentieel is. Zover zijn wij helaas nog niet. Het sturingsmodel Landelijk Gebied is ook nog niet geheel operationeel. Daarnaast moet betrokkenheid van burgers en hun organisaties beter dan nu gewaarborgd worden. Kan de minister op deze punten ingaan?

Wij constateren, dat het rijk beleidsaandacht gaat concentreren op de Ruimtelijke Hoofd Structuur (RHS), waaronder de EHS, de Nationale landschappen en de hoofdwatersystemen. Dit mag er niet toe leiden dat gebieden buiten deze hoofdstructuur, de zogenaamde “witte gebieden”, te weinig beleidsaandacht krijgen van het rijk, en buiten beeld raken. Zo hebben wij moeite met de gekozen (her)begrenzing van probleemgebieden, gekoppeld aan SAN. Deze koppeling, die vooral ingegeven lijkt te zijn door budgettaire krapte moet écht *tijdelijk* zijn; Veel boeren worden hierdoor gedupeerd. Begrenzing zal op termijn opnieuw tegen het licht moeten worden gehouden. Wij vinden ook – om een ander punt te noemen waar verdeling van middelen speelt - dat modulatiemiddelen ten goede moeten gaan komen aan het *gehele* platteland. Het platteland is echt méér dan het deel dat ligt binnen de RHS.

Ondernemen op het platteland

Mdv, Het kabinet kiest de goede weg door het beleid te richten op de overgang naar een duurzame, concurrerende landbouw en het geven van ruimte aan verbreed (agrarisch) ondernemerschap. Wij plaatsen wel een aantal kritische kanttekeningen bij de gekozen beleidsroute.

De CDA-fractie heeft afgezien van de Greenports (die onze instemming hebben) bezwaar tegen landelijk verplicht opgelegde Landbouw Ontwikkelings Gebieden (LOG's). Wij zien er de noodzaak, noch de wenselijkheid van in. De LOG's kunnen gaan resulteren in een reconstructie van heel Nederland, aanvullend op de al lopende reconstructie. Wij zijn daar tegen. Bedrijfsontwikkeling moet – uiteraard binnen de gebruikelijke randvoorwaarden – mogelijk blijven.

Het kabinet ontwikkelt géén specifiek ruimtelijk beleid voor de grondgebonden sectoren akkerbouw en melkveehouderij. Dit wordt overgelaten aan medeoverheden. Om ontwikkelingsmogelijkheden van deze sectoren te waarborgen en te komen tot structuurverbetering van de landbouw, is het nodig dat *nieuwe* (agrarische) landinrichtingsopgaven en kavelruil een plek krijgen in het beleid, ook buiten de EHS. Koopmansgelden zouden hier bijvoorbeeld meer voor kunnen worden ingezet. Wij

verwijzen in dit verband ook nog maar weer eens naar onze motie¹ inzake de flexibele inzet van de € 700 miljoen. Wat wordt de inzet van de minister?

Voor wat betreft de reconstructie vinden wij dat nu vastgehouden moet worden aan ingediende en in ontwikkeling zijnde plannen. Van de minister vragen wij verder meer duidelijkheid over de positie van de intensieve veehouderij binnen de EHS en buiten de reconstructiegebieden. Een gematigde ontwikkeling moet wat ons betreft – ik herhaal dit - in principe mogelijk blijven.

De geleidelijke ombouw van het Programma Beheer naar een regeling van groene diensten heeft onze instemming. Blauwe diensten verdienen wel extra aandacht. Een degelijke overheidsfinanciering blijft ook nodig. Óók als sprake is van meer marktwerking en bijdrage van particulier initiatief. Wij moeten ons blijven richten op langdurige contracten en zekerstelling van financiering binnen een wettelijk kader. Wanneer zullen de langdurige contracten een feit zijn?

Wat wij enigszins missen in de agenda is een heldere aanpak van de vele obstakels die leefbaarheid en economische ontwikkeling op het platteland nu nog in de weg staan. Bekend zijn de vele problemen met rigide, soms bijna belachelijke regels, ingewikkelde vergunningen, en administratieve lasten. De Nederlandse Vereniging van Makelaars heeft een deel van deze knelpunten onlangs haarfijn geanalyseerd. Waarom geven wij bijvoorbeeld geen ruimere invulling aan de “agrarische” bestemming? De mogelijkheid zou onderzocht moeten worden de “plattelandswoning” méér gelijk te schakelen met de agrarische bedrijfswoning, evenals de mogelijkheid om voormalige agrarische woningen te splitsen voor gedeeld gebruik door nieuwe bewoners. Allemaal maatregelen die “lucht” kunnen geven. Is de minister bereid samen met betreffende collega-bewindslieden knelpunten te inventariseren en bij te dragen aan een oplossing? Wij hopen op snelle indiening van een praktische, uniforme Stankwet voor Nederland. Ook daarmee kunnen belangrijke knelpunten op het platteland opgelost worden.

Recreatie en Toerisme

Mdv, het voorgestelde beleid voor de belangrijk groeisector Recreatie en Toerisme vinden wij niet sterk, en niet echt overtuigend. PTR heeft een duidelijke knelpunten inventarisatie opgesteld. Wij vinden daar niet veel meer van terug in de Agenda. Ruim 850 recreatiebedrijven zullen in de EHS- en VHR-gebieden komen te liggen. Wat wordt er gedaan om deze bedrijven – met inachtneming van natuurwaarden – nog enig ontwikkelingsperspectief te geven? Wij vragen een concreter en helderder actieplan om recreatie bij de boer en op het platteland te versterken. De onderuitputting van EU-(POP)gelden voor toerisme en recreatie is buitengewoon te betreuren. Wij verwachten beterschap voor het volgende POP. Kan de minister verder kijken naar mogelijkheden om recreatiefondsen op te nemen in het ILG, en beschikbaar te stellen via dat ILG? De ontwikkeling van Groen In en Om de stad (GIOS) blijft zorgen baren. Planologische duidelijkheid en krachtige bestuurlijke regie

¹ Zie: motie Schreijer-Pierik en Koopmans: 29.200 XIV, nr. 26.

zijn hier nodig. PPS-constructies en particulier initiatief zijn buitengewoon belangrijk en kansrijk, maar wij kunnen er niet álles van verwachten. Een duidelijke rijksbijdrage blijft noodzakelijk. Óók is bij de realisatie van “randstadgroen” méér inzet van particulier en agrarisch natuurbeheer gewenst. Hoe denkt de minister te kunnen bijdragen aan het doorbreken van de stagnerende realisatie van Randstadgroen?

Natuur, Landschap en Milieu

Mdv, kortingen op het EHS-budget voor de komende jaren, het uitschrijven van leningen voor natuurrealisatie; voorfinanciering door provincies bij de landinrichting. Het is duidelijk dat sprake is van een niet al te ruime bemeting van het budget voor natuurrealisatie. De ambities liggen evenwel onverminderd zeer hoog. Alle reden is aanwezig, om nu *prioriteit* te verlenen aan de realisatie van de *oorspronkelijke* EHS-doelstellingen van 1990, en dus niet aan de robuuste verbindingen. De Kamermotie Van der Vlies c.s.² van bijna twee jaar geleden op dit punt, heeft volgens mijn fractie nog niets aan actualiteit ingeboet en wacht op uitvoering.

Als geheel vinden wij het natuurbeleid blijvend té conserverend, en té weinig gericht op het accommoderen van de ontwikkeling die juist nodig is om natuur goed te beschermen, het landschap te onderhouden en leefbaarheid te waarborgen. Het natuur en landschapsbeleid leidt al geruime tijd tot *toenemende beperkingen* voor (agrarische) bedrijfsvoering en –ontwikkeling. Het gaat dan vooral om het *cumulatieve effect* van allerlei beleidsmaatregelen op gebied van natuur en milieu. Of het voorgestelde beleid daar enige verandering in zal brengen, lijkt ons verre van zeker.

De door de provincies begrensde EHS is nú al omvangrijker dan de oorspronkelijke taakstelling van 728.500 ha. Daar bovenop komen de beïnvloedingsgebieden (rond de EHS), waarvoor criteria niet helder blijven, en die extra beperkingen met zich meebrengen. Het “nee-tenzij”-regime is van kracht in *én nabij* natuurgebieden. Het uitstralings-effect van deze regels is en blijft volstrekt onduidelijk. De gevolgen kunnen groot zijn, en behoorlijk ver buiten de EHS reiken. Dit is niet acceptabel voor (agrarische) bedrijven die in deze gebieden gelegen zijn. Wij wijzen het “nee-tenzij”-regime nabij natuurgebieden af, even als de aanwijzing van beïnvloedingsgebieden.

Beheersgebieden (inclusief “ruime jas”) werden én worden tot de natuurgebieden (EHS) gerekend. De minister van VROM heeft inmiddels aangegeven dat het “nee-tenzij”-regime niet van toepassing is op agrarische activiteit in deze gebieden. Dit stelt ons echter geenszins gerust, wanneer wij in de agenda Vitaal Platteland op blz. 39 óók lezen: “grote delen van de geplande EHS zijn momenteel nog in gebruik als landbouwgrond. De primaire functie van het overgrote deel van deze terreinen zal natuur *moeten* worden”. Waar blijft de vrijwilligheid? Wat gebeurt er met gemaakte afspraken? Hoe serieus nemen wij gewekte verwachtingen? Hoe betrouwbaar is de overheid? Het eindscenario van het kabinet geeft te denken! Wij roepen de minister op het “nee-tenzij” regime voor bedoelde gebieden te vervangen door het “ja-mits”-

² Zie: Motie 28.600 XIV, nr. 96.

regime, en te formaliseren dat functie- en bestemmingswijziging van deze gebieden alleen op basis van vrijwilligheid kan plaatsvinden.

Het belang van mogelijke herbegrenzing van de EHS, om de ruimtelijke samenhang van natuurgebieden te versterken wordt door ons onderschreven. Uit de stukken proeven wij echter, dat alleen ecologische overwegingen hier een rol spelen. Verdere beperkingen kunnen het gevolg zijn. "Ontsnippering" van landbouw gebieden, of ruimer: "niet-natuurgebieden" moet volgens mijn fractie óók een doelstelling kunnen zijn van herbegrenzing. Dit belang moet goed meegewogen worden. Wij vragen dit punt formeel te betrekken bij het onderzoek dat in het kader van de herbegrenzing nog zal worden uitgevoerd. Kan de minister dit toezeggen?

Mdv, de aanwijzing van ganzenfoerageergebieden. Wij komen hier nog op een later moment uitvoeriger over te spreken: op voorhand vinden wij dat aanwijzing in goed overleg, en op basis van vrijwilligheid dient plaats te vinden. Wat is de stand van zaken van dit moment? Hierbij de klemmende oproep aan de minister, méér tijd te nemen om de aanwijzing met behoud van draagvlak te kunnen realiseren.

Er zullen volgens het kabinet 20 Nationale landschappen worden gerealiseerd. De strategie hier wordt "ontwikkelingsgericht" genoemd; "alles mag" mits het bijdraagt aan de "kwaliteit" van het gebied. Dat klinkt natuurlijk heel mooi. Maar wat betekent het, als wij voor het overige gebonden blijven aan alle bestaande ruimtelijke kaders, en overige wetten, regels en randvoorwaarden? Díe bepalen toch uiteindelijk wat wel en niet mogelijk is? Ons bekruipt enigszins het gevoel dat we de burger in het Nationale Landschap zeggen: "u zit weliswaar in het harnas, u zit in de ketens, maar daarbinnen bent u geheel vrij". Kan de minister ons overtuigen dat wij dit helemaal verkeerd zien, en dat er écht voldoende ruimte blijft voor (economische) ontwikkeling in de Nationale landschappen, en dat voor wat betreft de landbouw niet alléén de grondgebonden landbouw een perspectief wordt geboden? Het gaat ons hier uiteraard *niet* om grootschalige uitbreidingen, maar om een duurzaam toekomstperspectief voor aanwezige bedrijven. Wij vragen de minister in de integrale uitvoeringsprogramma's voor de nationale landschappen aanvullend aandacht op te nemen voor de eveneens aanwezige gemengde bedrijven, niet grondgebonden landbouwbedrijven en intensieve veehouderij. Bent u daartoe bereid?

Europa en het plattelandsbeleid

Mdv ik kom bij het Nederlandse plattelandsbeleid in relatie tot Europa. Dat kan meer offensief en effectief. De mid-term-evaluatie heeft naast succespunten ook een aantal duidelijke tekortkomingen aan het licht gebracht. Er moet een betere aansluiting van Nederlands beleid op Europese regelingen komen; beschikbare Europese fondsen kunnen veel beter benut worden, dus niet voor natuur, maar in de eerste plaats waar deze fondsen voor bedoeld zijn, namelijk voor het concurrentievermogen van de landbouw, en het platteland; Toetsbaarheid en afrekenbaarheid van het huidige POP laat te wensen over, even als de administratieve efficiëntie. De Nederlandse regelgeving en procedures zijn veel complexer dan noodzakelijk; betere voorlichting naar medeoverheden en burgers is

nodig. Op al deze punten verwachten wij beterschap voor de nieuwe POP-ronde (2007-2013). Voor de volgende periode moet gemikt worden op een zeker even groot Nederlands aandeel in de Europese fondsen als in de huidige POP-periode.

Meerjarenprogramma en Rijksactieprogramma

Het meest problematische punt dat hier naar voren komt is het ontbreken van een overtuigende afstemming tussen ambities en middelen. Er is geen lange termijn financieel perspectief. Wij vinden als vuistregel dat ambities in ieder geval niet te hoog moeten worden gesteld als de benodigde middelen niet voorhanden zijn. Verder roepen MJP en rijksactieprogramma vooral het beeld op van een opsomming van lopend beleid, en veel “werk in uitvoering”. Het nodige is nog niet voldragen, nog niet af, nog niet integraal. De belangrijke koppeling tussen budget, prestaties en verantwoording is ook nog niet gerealiseerd. Dit alles is niet zonder risico, en maakt een volledige beoordeling van concrete beleidsvoornemens op dit moment moeilijk. De vraag dringt zich op, of het “fundament” onder de Agenda wel stevig genoeg is. Wij kunnen dit deel van de agenda slechts het voordeel van de twijfel. We moeten de vinger goed aan de pols houden. Regelmatige grondige voortgangsrapportages aan de Kamer zijn noodzakelijk. Kan de minister die toezeggen?

Nog een enkele opmerking. Het zal niet verbazen dat onze aandacht gespitst is op het *ondernemersprogramma*. Ik zei het al: een nota “vitaal (agraris) bedrijf” is eigenlijk nodig. Het programma moet er snel komen met een goede koppeling naar het POP. Wij bepleiten met nadruk intensieve samenwerking met medeoverheden en betrokken bedrijfsleven bij de uitwerking. Investing in innovatie, onderzoek en informatieoverdracht moet speerpunt blijven, even als verbreding, en ontwikkeling nieuwe landbouwgerelateerde activiteiten. Ook medeoverheden moeten zich daar binnen hun mogelijkheden meer op richten. Kan de minister dit bevorderen?

Onze belangstelling voor het actiepunt *sociaal-economische vitalisering* zal ook niet verbazen. Leefbaarheid is essentieel. Wij vinden het teleurstellend dat geen concrete operationele doelen voor dit beleid worden geformuleerd. De beleidsopgave is te vaag, en verplicht eigenlijk tot weinig. Wij dringen aan op spoedige ontwikkeling van een “sociale pijler” binnen het ILG, en het meer handen en voeten geven aan dit belangrijke beleidsonderdeel.

Mdv, samenvattend. Wij hebben in onze beoordeling van de AVP proberen aan te geven dat vooral perspectief en ruimte nodig is voor breed ondernemerschap en aantrekkelijk wonen en recreëren op het platteland, voor jong én oud: Wat wij daarvoor nodig hebben, is eigenlijk een soort “*nota vitaal (agraris) bedrijf!*” Ontwikkelingsperspectief is de essentiële voorwaarde voor behoud en herstel van leefbaarheid op het platteland. In het natuurbeleid zouden de EHS-doelstellingen van 1990 voorop moeten staan. Het natuur-, milieu-, en landschappelijk beleid moet zeker robuust zijn, en goed voldoen aan Europese vereisten, maar hier niet onnodig bovengestijgen, zodat ontwikkelingsmogelijkheden en dynamiek extra onder druk komen. In Europees kader is – zeker in deze tijd van economische tegenwind – optimale benutting nodig van alle mogelijkheden, om te komen tot *breed* ondersteund

plattelandsbeleid. Een realistische afstemming van beleidsambities, instrumenten en middelen dient uitgangspunt voor beleid te zijn; De CDA-fractie heeft – met de gemaakte kritische kanttekeningen - vertrouwen in de door het kabinet globaal gekozen uitgangspunten, en de ingeslagen beleidsrichting. De uitwerking in concrete beleidsvoorstellen heeft ons op de aangegeven punten nog niet kunnen overtuigen.